

HMP Handreiking

Augusto de Campos Neto

Omgaan met spanningen rondom de komst of aanwezigheid van een azc

Vanuit het Cohesieveld

Polarisatie duiden. Cohesie versterken.

www.hetmeervoudigperspectief.nl

© 2026, Het Meervoudig Perspectief

Inleiding

De komst of aanwezigheid van een asielzoekerscentrum kan lokaal leiden tot maatschappelijke spanningen. Die spanningen gaan zelden alleen over opvang. Vaak raken ze aan bredere zorgen over veiligheid, leefbaarheid, woningnood, vertrouwen in de overheid, druk op voorzieningen, culturele verandering en het gevoel dat besluiten over bewoners heen worden genomen.

Niet iedere zorg is hetzelfde. Sommige inwoners maken zich zorgen over praktische zaken, zoals verkeer, toezicht, begeleiding of communicatie. Anderen ervaren een dieper gevoel van verlies aan grip, erkenning of zeggenschap. Daarnaast kunnen spanningen worden versterkt door geruchten, incidenten elders in het land, politieke framing of negatieve beeldvorming over asielzoekers.

Deze handreiking helpt gemeenten om zorgvuldig te handelen: zorgen serieus nemen, grenzen stellen waar nodig en tegelijk blijven bouwen aan vertrouwen, veiligheid en verbinding.

Leeswijzer

De handreiking is opgebouwd langs vier fasen van spanning en polarisatie. Per fase worden voorbeeldsituaties, richtinggevende vragen en handelingsperspectieven beschreven.

- Rustfase: er zijn nog weinig zichtbare spanningen of er is onvoldoende beeld.
- Fase van ongemak: signalen, vragen en schurende gesprekken nemen toe.
- Onderhuidse spanningen: posities verharden en wij-zij-denken groeit.
- Openlijke incidenten of escalatie: er zijn zichtbare incidenten of acute risico's.

Ook in een latere fase blijven de lessen uit eerdere fasen relevant. Een gemeente die moet de-escaleren, moet vaak ook opnieuw relaties herstellen en signalen ophalen.

Centrale vraag vanuit het Cohesieveld

Hoe versterken we het vermogen van een wijk, dorp of stad om met spanning, verschil en onzekerheid om te gaan zonder elkaar kwijt te raken?

Uitgangspunten van het Cohesieveld

Relatie gaat voor inhoud. Feiten, procedures en besluiten zijn belangrijk, maar landen slecht als vertrouwen ontbreekt.

Erkenning gaat vooraf aan oplossing. Niet elke zorg kan worden weggenomen, maar zorgen kunnen wel serieus genomen worden.

Het midden is een dragende kracht. Richt je niet alleen op de hardste stemmen, maar ook op bewoners, professionals en organisaties die de gemeenschap bij elkaar houden.

Cohesie groeit in de praktijk. Verbinding ontstaat door herhaald contact, betrouwbare opvolging en concrete afspraken.

Verschil hoeft niet opgelost te worden. Het doel is niet dat iedereen hetzelfde denkt, maar dat verschillen hanteerbaar blijven zonder ontmenselijking of intimidatie.

1

Verbinders

Houden contactlijnen open en maken ontmoeting mogelijk.

2

Herkenners

Signaleren wat onder de oppervlakte speelt.

3

Narratiefbouwers

Geven taal aan een menselijker verhaal.

4

Stille Draggers

Zorgen in de praktijk voor rust en stabiliteit.

1. Rustfase

In deze fase zijn er geen of nauwelijks zichtbare spanningen, of heeft de gemeente daar nog onvoldoende zicht op. De gemeente richt zich op contextanalyse, signalen ophalen en relaties opbouwen.

Voorbeelden

- Er is een voorgenomen locatie, maar er is nog weinig openlijke discussie.
- Op sociale media verschijnen de eerste vragen of geruchten.
- Interne afdelingen hebben nog geen gedeeld beeld.

Vragen

- Wat speelt er al in de wijk of het dorp?
- Wie zijn formele en informele sleutelfiguren?
- Waar zit vertrouwen en waar zit oud zeer?
- Welke informatie ontbreekt nog bij bewoners?

Wat kun je doen?

- Maak een lokale cohesieanalyse: kijk naar risico's én naar dragende relaties.
- Breng Verbinders, Herkenners, Narratiefbouwers en Stille Dragers vroegtijdig in beeld.
- Zorg intern voor één gedeeld beeld tussen bestuur, communicatie, veiligheid, sociaal domein, gebiedsteams en COA.
- Communiceer vroeg, helder en menselijk over wat vaststaat en wat nog beïnvloedbaar is.

2. Fase van ongemak

In deze fase bereiken signalen de gemeente dat de komst of aanwezigheid van het azc leidt tot ongemakkelijke en schurende gesprekken. Bewoners stellen kritische vragen en zoeken positie.

Voorbeelden

- Een informatieavond roept spanning op omdat bewoners het gevoel hebben dat alles al besloten is.
- Er komen vragen over veiligheid, leefbaarheid, voorzieningen of toezicht.
- Voorstanders en tegenstanders spreken steeds meer over elkaar in plaats van met elkaar.

Vragen

- Hoe zorgen we dat gesprekken niet ontsporen?
- Welke gespreksvorm past: grote bijeenkomst, kleine gesprekken, spreekuur of huisbezoeken?
- Wie kan het gesprek leiden met gezag én vertrouwen?

Wat kun je doen?

- Begin met luisteren en erkennen, niet met verdedigen.
- Kies zorgvuldig de vorm van het gesprek; een grote bewonersavond kan bij wantrouwen juist escaleren.
- Maak onderscheid tussen feiten, aannames, emoties en belangen.
- Koppel zichtbaar terug wat met signalen gebeurt.

3. Fase van onderhuidse spanningen

Posities verharden. Er ontstaat wij-zij-denken. Mensen vermijden elkaar of zoeken juist confrontatie. Sociale media, geruchten en frames kunnen de spanning versterken.

Voorbeelden

- Negatieve beelden ontstaan over asielzoekers, bewoners, bestuurders of actiegroepen.
- Voorstanders worden weggezet als naïef; tegenstanders als racistisch.
- Verbinders trekken zich terug omdat zij druk ervaren van meerdere kanten.

Vragen

- Waar zitten de werkelijke breuklijnen?
- Wie durft nog in het midden te staan?
- Welke geruchten of frames voeden de spanning?
- Welke groepen voelen zich onveilig of niet gehoord?

Wat kun je doen?

- Haal actief signalen op via jongerenwerk, wijkagenten, scholen, sociaal werkers en informele netwerken.
- Bescherm het midden: geef Verbinders en Stille Dragers rugdekking.
- Maak onderscheid tussen zorgen, weerstand, activisme, intimidatie en discriminatie.
- Activeer Narratiefbouwers om het gesprek niet te laten vastlopen in angst of vijandbeelden.

4. Openlijke incidenten of escalatie

Er zijn zichtbare incidenten of er dreigt escalatie: demonstraties, bedreigingen, vernielingen, confrontaties, intimidatie of spanningen rondom bijeenkomsten of de opvanglocatie.

Voorbeelden

- Een bewonersbijeenkomst loopt uit de hand.
- Er zijn bedreigingen richting bestuurders, omwonenden, medewerkers of bewoners van het azc.
- Een incident wordt breed gedeeld en leidt tot nieuwe oproepen tot actie.

Vragen

- Wat is feitelijk gebeurd?
- Welke beelden en geruchten circuleren?
- Wie voelt zich nu onveilig?
- Wat moet direct worden begrensd?

Wat kun je doen?

- Zorg direct voor een actueel veiligheids- en spanningsbeeld met politie, handhaving, COA, locatieleiding en communicatie.
- Neem snel persoonlijk contact op met sleutelpersonen.
- Begrens normoverschrijdend gedrag: bedreiging, intimidatie, discriminatie, geweld en ontmenselijkende taal worden niet genormaliseerd.
- Werk na incidenten actief aan herstel van contact, vertrouwen en veiligheid.

Bijlage 1 - Gespreksleidraad

Positie van de gemeente in het spanningsveld

De gemeente moet besluiten uitvoeren, zorgen serieus nemen, veiligheid bewaken, asielzoekers beschermen tegen ontmenselijking en voorkomen dat zij zelf onderdeel wordt van een wij-zij-dynamiek. De rol is niet om iedereen tevreden te stellen, maar om betrouwbaar, duidelijk, rechtvaardig en benaderbaar te blijven.

Uitnodiging en deelnemers

- Zorg voor een samenstelling die verschillende perspectieven vertegenwoordigt.
- Nodig mensen persoonlijk uit wanneer vertrouwen broos is.
- Houd rekening met de dynamiek, mogelijke risico's en de veiligheid van deelnemers.

Gespreksbenadering

- Leg de nadruk op ervaringen en zorgen, niet direct op standpunten.
- Stel vragen om begrip te bevorderen.
- Bewaak dat asielzoekers als mensen worden besproken, niet als probleemcategorie.

Uitgangspunten

- Luister eerst, leg later uit.
- Gebruik neutrale en menselijke taal.
- Maak onderscheid tussen praktische zorgen, emotionele zorgen en politieke standpunten.
- Geef ruimte aan emotie, maar begrens belediging, intimidatie en ontmenselijking.
- Forceer geen consensus; werk aan hanteerbaar verschil.

Voorgestelde aanpak

- Begin met een inleidend statement: het doel is begrip, veiligheid en hanteerbaar verschil.
- Laat deelnemers kort delen wat de situatie persoonlijk met hen doet.
- Werk toe naar praktische afspraken en heldere opvolging.
- Sluit af met wat er met de opbrengst gebeurt en wanneer terugkoppeling volgt.

Te vermijden valkuilen

- Te snel overtuigen voordat er is geluisterd.
- Stilte verwarren met draagvlak.
- De luidste stemmen behandelen als "de buurt".
- Verbinders overvragen zonder steun.

Bijlage 2 - Vragen voor het gesprek

1. Ervaringen

- Wat betekent de komst of aanwezigheid van het azc voor u persoonlijk?
- Welke zorgen heeft u concreet?
- Waar bent u bang voor dat er verandert?

2. Informatie en vertrouwen

- Welke informatie mist u?
- Wanneer zou u merken dat de gemeente uw zorgen serieus neemt?
- Wat heeft u nodig om de situatie beter te kunnen begrijpen?

3. Samenleven en toekomstbeeld

- Wat is nodig om de situatie voor de buurt hanteerbaar te maken?
- Wie in de buurt kan helpen om het gesprek rustig en menselijk te houden?
- Welke plekken, personen of organisaties zorgen nu al voor verbinding?

4. Hoe nu verder

- Welke praktische afspraken zijn nodig?
- Wie doet wat en wanneer volgt terugkoppeling?

Bijlage 3 - Snelle cohesiescan

Gebruik deze vragen intern om snel zicht te krijgen op de lokale draagkracht rond het azc.

Relaties

- Wie spreekt nog met meerdere kanten?
- Welke contactlijnen zijn kwetsbaar of verbroken?

Signalen

- Welke gevoelens leven onder de oppervlakte?
- Welke groepen zijn stil, afwezig of teruggetrokken?

Verhalen

- Welk dominant verhaal ontstaat over het azc, de buurt of de gemeente?
- Welke menselijke of verbindende verhalen ontbreken?

Stabiliteit

- Wie zorgt in de praktijk voor rust?
- Wie draagt veel, maar wordt zelf onvoldoende gedragen?

Besluitvorming

- Wat staat vast en wat is nog beïnvloedbaar?
- Hoe wordt zichtbaar gemaakt wat met signalen gebeurt?

Over Het Meervoudig Perspectief

Het Meervoudig Perspectief helpt gemeenten, organisaties en professionals bij het duiden van maatschappelijke spanningen, polarisatie en complexe samenlevingsvraagstukken.

Vanuit het Cohesieveld kijken we niet alleen naar tegenstellingen, maar naar de krachten die mensen, organisaties en gemeenschappen bij elkaar houden. Dat vraagt om relationeel vakmanschap: kunnen luisteren, duiden, begrenzen en verbinden op het moment dat het schuurt.

Waarvoor kun je HMP inzetten?

- Analyse van spanningen en polarisatiedynamiek.
- Procesbegeleiding en advies rondom gevoelige lokale vraagstukken.
- Trainingen en workshops voor professionals.
- Gespreksleiding, moderatie en begeleiding van spannende bijeenkomsten.
- Keynotes over polarisatie, hyperpolarisatie en de kracht van het midden.

Kernboodschap

Omgaan met spanningen rondom een azc vraagt om meer dan communicatie en crisisbeheersing. Het vraagt om aandacht voor mensen, plekken, verhalen en relaties die een gemeenschap kunnen blijven dragen.

Verbinders houden contactlijnen open. Herkenners signaleren wat onder de oppervlakte speelt. Narratiefbouwers geven taal aan een menselijker verhaal. Stille Dragers zorgen voor rust en stabiliteit in de dagelijkse praktijk.

De vraag is niet alleen:

Hoe voorkomen we escalatie rondom een azc?

De vraag is ook:

Hoe versterken we het vermogen van een gemeenschap om met spanning, verschil en onzekerheid om te gaan zonder elkaar kwijt te raken?

Augusto de Campos Neto

Auteur van Het Cohesieveld

www.hetmeervoudigperspectief.nl

